

УДК 631.16:338.432

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V53(2025)-02

Бліновський А.Ю., аспірант, спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», ПВНЗ «Європейський університет, м. Київ

ORCID ID: 0009-0005-3324-5615

e-mail: ablinovsjkyj@e-u.edu.ua

Фінансово-кредитна підтримка інфраструктури суб'єктів аграрної сфери України

Анотація. У статті розглянуто актуальні аспекти фінансово-кредитної підтримки інфраструктури суб'єктів аграрної сфери України в умовах економічної нестабільності та воєнного стану. Визначено ключові проблеми фінансово-кредитної підтримки.

У процесі дослідження узагальнено наукові підходи до фінансового забезпечення аграрної галузі. Особливу увагу приділено впливу зовнішніх чинників – зокрема війни, зміни кон'юнктури ринку та інтеграційних процесів – на фінансову стабільність аграрних суб'єктів.

На основі проведеного аналізу запропоновано напрями вдосконалення фінансово-кредитної політики держави щодо підтримки аграрної інфраструктури.

Ключові слова: фінансово-кредитна підтримка, аграрна інфраструктура, державне фінансування, субсидії, пільгове кредитування, інвестиції, фінансові інструменти, інституційне забезпечення, партнерські моделі фінансування.

Blinovsky Andriy, graduate student, specialty 072 «Finance, banking, insurance, and securities market», Private Higher Educational Institution «European University», Kyiv

Financial and Credit Support for the Infrastructure of Agricultural Entities in Ukraine

Abstract. Introduction. The article examines the current aspects of financial and credit support for the infrastructure of agricultural sector entities in Ukraine under conditions of economic instability and martial law. It analyzes the present state of public financing in the agricultural sector and characterizes the main mechanisms of lending, subsidization, and investment stimulation used to develop agricultural infrastructure. Key challenges are identified, including limited access to financial resources for small and medium-sized agricultural producers, low efficiency of government support programs, fragmented institutional support, and insufficient involvement of private capital.

Purpose. The aim of the study is to analyze the current state of financial and credit support for the infrastructure of agricultural sector entities in Ukraine, to identify the key problems and limitations in the functioning of existing financing mechanisms, as well as to justify ways to improve them taking into account national development priorities and wartime challenges.

Results. Based on the conducted analysis, the article proposes directions for improving the state's financial and credit policy in support of agricultural infrastructure. These include the development of partnership-based financing models, expansion of access to preferential loans, digitalization of financial instruments, and strengthening of institutional capacity within responsible authorities.

Conclusions. The research findings can be used to inform strategic decisions in agricultural policy, design new support programs, and enhance the efficiency of financial resource management in the agricultural sector.

The results of the research can be used in the process of developing new financial support tools, as well as in the modernization of the management system for budgetary and investment resources in the agricultural sector, taking into account national priorities and current threats.

Keywords: financial and credit support, agricultural infrastructure, public financing, subsidies, preferential lending, investments, financial instruments, institutional support, partnership financing models.

JEL Classification: Q1, I0, I14

Постановка проблеми. Сучасна аграрна сфера України є стратегічно важливою галуззю, що забезпечує продовольчу безпеку держави, формує значну частину ВВП та має високий експортний потенціал. Однак ефективне функціонування аграрного сектору неможливе без розвиненої інфраструктури – логістичної, виробничої, збутової, інформаційної та фінансової. На тлі військових дій, економічної нестабільності та обмеженого доступу до інвестиційних ресурсів, інфраструктура суб'єктів аграрної сфери зазнає значних втрат, що ускладнює їхню діяльність і стримує розвиток.

Фінансово-кредитна підтримка виступає ключовим інструментом стабілізації та модернізації аграрної інфраструктури. Проте існуючі механізми державного фінансування, банківського кредитування та міжнародної допомоги часто є недостатньо ефективними, фрагментарними або недоступними для більшості малих і середніх агровиробників. Відсутність системного підходу до фінансування інфраструктурних проєктів у аграрній сфері створює ризики для сталого розвитку галузі, знижує її конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість.

У цьому контексті актуальним є дослідження сучасного стану фінансово-кредитної підтримки аграрної інфраструктури, виявлення її проблемних аспектів та обґрунтування напрямів удосконалення механізмів фінансування з урахуванням національних пріоритетів та міжнародного досвіду.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання державного фінансового забезпечення аграрного сектору України та його інфраструктурного розвитку активно висвітлюються у працях провідних науковців, які здійснили ґрунтовний аналіз механізмів функціонування та фінансування вітчизняного агробізнесу. Зокрема, значний внесок у дослідження цієї тематики зробили такі вчені, як: Бондаренко Н. В. [2–4], Бечко П. К. [1–3, 8], Власюк С. А. [2–5, 10], Колотуха С. М. [4, 6], Кустріч Л. О. [11], Мальований М. І. [3, 4], Мельник К. М. [6, 7], Непочатенко О. О. [1, 4], Пономаренко О. В. [6], Прокопчук О. Т. [7, 8], Улянич Ю. В. [9] та інші.

У своїх працях дослідники акцентують увагу на необхідності удосконалення державної політики у сфері фінансово-кредитної підтримки аграріїв, зокрема в умовах економічної нестабільності та воєнного стану. Вони підкреслюють важливість адаптації існуючих механізмів до сучасних викликів, а також розробки нових інструментів стимулювання інфраструктурного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є аналіз сучасного стану фінансово-кредитної підтримки інфраструктури суб'єктів аграрної сфери України, виявлення ключових проблем та обмежень у функціонуванні наявних механізмів фінансування, а також обґрунтування

напрямів їх удосконалення з урахуванням національних пріоритетів розвитку, викликів воєнного часу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансово-кредитна інфраструктура підтримки агропромислового комплексу – комплекс, суб'єкти якого акумулюють та розподіляють фінансово-кредитні ресурси, формування та переміщення капіталу між різними учасниками ринку агропромислового комплексу забезпечити безперервність сільськогосподарського виробництва [11].

Українські дослідники представляють фінансово-кредитну інфраструктуру як сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих фінансових установ, які безпосередньо беруть участь у фінансовій діяльності та сприяють її здійсненню.

Методичний інструментарій формування фінансово-кредитної інфраструктури підтримки аграрних підприємств може складатися з наступних елементів:

- Політико-нормативна складова – діагностика фінансового стану сільськогосподарських підприємств та розроблення програми дій щодо реформування державної політики, яка забезпечить створення сприятливих умов для мобілізації фінансових ресурсів (кредитні квоти, процентні ставки, правила розширення компетенцій банків, пруденційні нормативні акти щодо кредитування сільськогосподарських підприємств).

- Страхування сільського господарства – урядова стратегія також сприяє розвитку страхування сільського господарства для розробки ефективних страхових продуктів (наприклад, матеріальні стимули, субсидії тощо).

- Інституційна (зміцнення державних інституцій) – реформування та створення потенціалу державних фінансових інститутів, розвиток товарної біржі та ін. Реалізація цієї складової можлива за інтеграції сільськогосподарських підприємств з фінансовою системою держави). Прикладом є гарантія часткового покриття ризиків, забезпечення виконання контрактів шляхом своєчасного та справедливого розкриття фактів недотримання договірних зобов'язань або інших зловживань постачальниками, кредиторами або позичальниками. Реалізація цієї складової необхідна для того, щоб дозволити фінансово-кредитному сектору ефективно розвиватися, як джерела інформації для кредиторів – створення кредитних історій, для позичальників – отримання ринкової інформації про пропозиції та ціни.

- Інноваційність (розробка інноваційних продуктів) – розробка широкого спектру інструментів технічної допомоги в рамках рамки кредитування проєктів, наприклад: фінансування ланцюга доданої вартості, гарантії покриття часткової позики для сільськогосподарських підприємств, відповідні

гранти, страхування врожаю, інструменти сільськогосподарського хеджування.

Розвиток мобільного банкінгу та платіжних платформ розширить доступ до фінансування та зменшить транзакційні витрати в рамках фінансування сільськогосподарських підприємств.

Механізм функціонування фінансово-кредитної інфраструктури підтримки сільськогосподарських підприємств в єдності з механізмом функціонування його підсистем.

Кожен механізм функціонування фінансово-кредитної інфраструктури підтримки сільськогосподарських підприємств включає

функціональну підсистему, що складається з функціональних елементів (методів і важелів), і підсистему забезпечення функціонування фінансово-кредитних механізмів.

Функціональні елементи включають: фінансові (кредитні) методи та фінансові (кредитні) важелі, що відображають специфіку елементів фінансово-кредитної інфраструктури сільського господарства. Елементи забезпечуються об'єднанням усіх механізмів функціонування фінансово-кредитної інфраструктури сільського господарства та створюють умови для їх ефективного роботи (рис. 1).

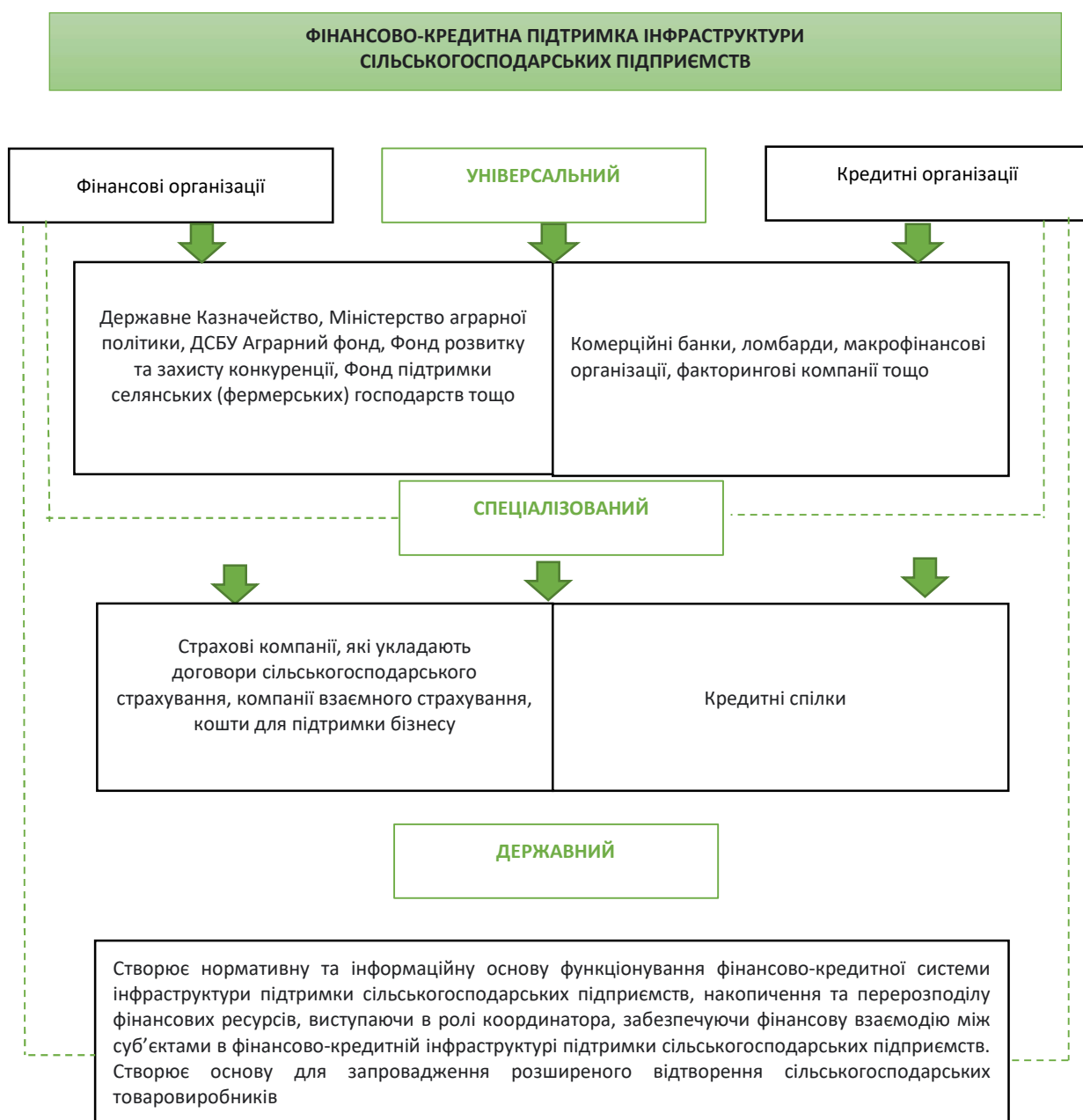

Рисунок 1 – Інституційний механізм функціонування фінансово-кредитної інфраструктури підтримки сільськогосподарських підприємств

Джерело: сформовано автором

Основними перевагами використання агролізингових компаній є: створення та розміщення державного замовлення на виробництво техніки, що поставляється виробникам сільськогосподарської продукції за договорами; можливість для сільгоспвиробників передавати сільськогосподарську продукцію в оренду за вже укладеними договорами за фіксованими цінами, встановленими Міністерством Аграрної політики та продовольства України на початку року, тобто на умовах ф'ючерсних контрактів.

Наявність цього елемента фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств сприятиме не тільки до їх розвитку, а й розширенню підприємницького потенціалу.

Підходи до надання кредитів і фінансування повинні бути адаптованими до потреб конкретних клієнтів. Різномірні умови і потреби вимагають багатоваріантності фінансування.

Модель функціонування фінансово-кредитної інфраструктури сільськогосподарської діяльності представлена на рис. 2.

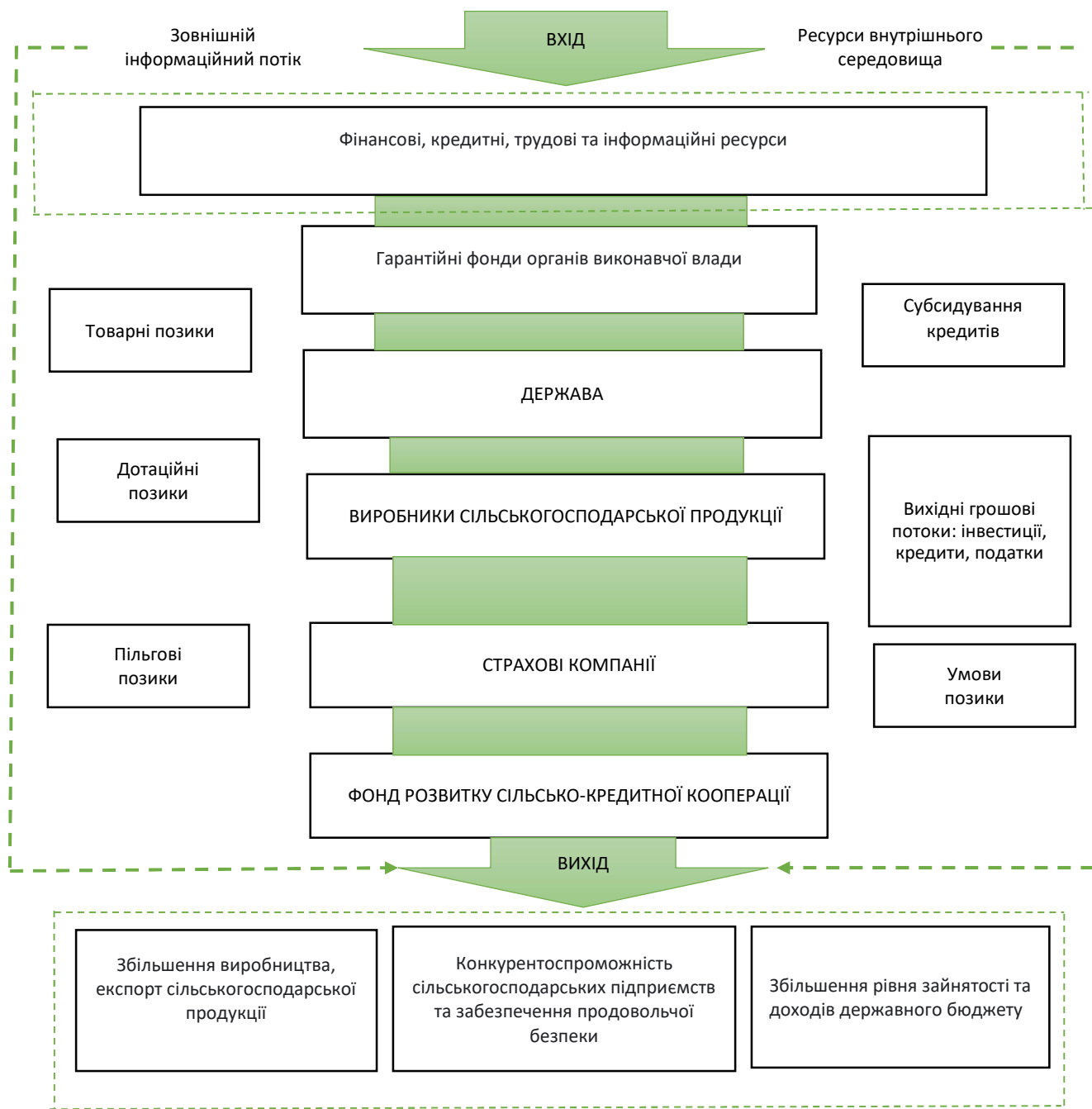

Рисунок 2 – **Модель функціонування фінансово-кредитної інфраструктури забезпечення для сільськогосподарських підприємств**

Джерело: сформовано автором

Основними напрямками державної підтримки АПК за рахунок коштів державного бюджету є наступні:

- пряма бюджетна підтримка сільськогосподарських товаровиробників у вигляді субсидій, дотацій, компенсацій, де кошти спрямовувалися суміжним галузям, а також на підвищення платоспроможності товаровиробників і покращення їх інвестиційної привабливості;
- підтримка короткострокового грошового кредитування сезонних витрат товаровиробників АПК на пільгових умовах;
- державна підтримка забезпечення підприємств й організацій агропромислового комплексу машинобудівною продукцією на базі довгострокової оренди (лізингу);
- спеціалізована державна підтримка з окремих напрямів: розвиток фермерства, створення сезонних запасів запасних частин, централізованих фондів насіння й ветеринарних препаратів і т. п.;
- державне безповоротне фінансування капітальних вкладень в АПК, а також інвестицій у межах централізованих у децентралізованих цільових програм;
- безповоротне фінансування інвестицій у межах цільових програм, що проводяться на конкурсній основі, а також надання державних гарантій щодо залучених інвестиційних кредитів; - фінансування розвитку системи аграрної освіти й науки.

Слід зазначити, що пріоритетність під час виділення бюджетних коштів здебільшого надається потужним виробникам, які лобіюють можливість їх отримання на найвищих ланках управління органів держави влади; занадто бюрократизований процес отримання бюджетної фінансової підтримки, що супроводжується оформленням надмірної кількості документів і процедурних моментів; бюджетні кошти, як правило, спрямовуються на поповнення обігових коштів або ж на задоволення споживчих потреб суб'єктів господарювання в аграрному секторі, що апіорі унеможлиблює перерозподіл їх у сегмент розширеного відтворення.

У зв'язку із цим постає об'єктивна доцільність реструктуризації існуючих підходів до забезпечення бюджетної підтримки процесів модернізації аграрного сектора економіки не лише в аспекті збільшення обсягів фінансування, а й системної зміни принципів надання і розподілу фінансових ресурсів шляхом переходу до практики виділення коштів на засадах конкурсного відбору інноваційних проектів аграрного сектору, мінімізації ризиків корупційних впливів на прийняття рішення щодо надання державної підтримки, реалізації механізмів громадського контролю над розподілом і використанням бюджетно-фінансових ресурсів, усунення бюрократичних перепон доступу до джерел державної підтримки, надання пріоритетності фінансування реалізації перспективних стартапів в аграрному секторі економіки України [12, с. 41].

Створення досконалої системи фінансового забезпечення – одна з основних умов ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств через створення державного аграрного (сільськогосподарського) банку, стимулювання створення та участь у формуванні спеціалізованих лізингових, страхових, фінансових й інвестиційних компаній, пенсійних фондів, кредитних спілок, гарантійних установ та інших інституціональних ланок.

Висновки. Державна фінансова підтримка сільськогосподарських підприємств є стратегічно важливою складовою державної аграрної політики, що спрямована на забезпечення сталого розвитку сільського господарства, підвищення його конкурентоспроможності та забезпечення продовольчої безпеки країни. Така підтримка не лише гарантує стабільність функціонування аграрного сектору в умовах ринкової нестабільності, але й слугує важливим інструментом для стимулювання інвестицій, модернізації виробничої бази, впровадження інноваційних технологій та підвищення ефективності агровиробництва.

Комплекс заходів державної підтримки охоплює: бюджетне фінансування програм і заходів, спрямованих на розвиток окремих галузей сільського господарства (тваринництво, рослинництво, органічне виробництво тощо); пільгове оподаткування, яке дозволяє підприємствам зменшити податкове навантаження і сконцентрувати ресурси на розвиток; часткову компенсацію процентних ставок за користування кредитами комерційних банків, що сприяє доступу до фінансових ресурсів для малих і середніх сільськогосподарських виробників; списання безнадійної заборгованості перед бюджетом, що дозволяє боржникам вийти з кризового стану та відновити господарську діяльність; стимулювання розвитку агробізнесу та сільських територій, зокрема через програми державного партнерства, інфраструктурну підтримку, сприяння зайнятості та підвищення рівня життя на селі.

Особливо важливим є те, що фінансова підтримка супроводжується створенням сприятливих економічних, організаційно-правових та інституційних умов, що підвищують ефективність використання бюджетних коштів і сприяють залученню додаткових ресурсів – зокрема, приватних інвестицій, міжнародної технічної допомоги та фінансування з боку міжнародних фінансових інституцій.

Однак, для підвищення результативності такої політики необхідним є: удосконалення механізмів розподілу бюджетних коштів, їхня прозорість та адресність; запровадження системи моніторингу та оцінки ефективності реалізованих програм; орієнтація на сталий розвиток, екологічну безпеку та інклюзивне зростання; посилення інституційної спроможності органів влади на місцях у впровадженні програм підтримки.

Таким чином, державна фінансова підтримка сільських територій, формування сучасної моделі виступає не лише інструментом подолання кризових сільського господарства та досягнення стратегічних явищ в аграрному секторі, а й потужним цілей державної аграрної політики. каталізатором соціально-економічного розвитку

Література:

1. Непочатенко О. О., Бечко П. К., Барабаш Л. В. Напрями оптимізації державної підтримки аграрних товаровиробників. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2018. Вип. 92. С. 18–32.
2. Бечко П. К., Барабаш Л. В., Власюк С. А., Бондаренко Н. В. Напрями вдосконалення фінансово-кредитної підтримки фермерських господарств. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2018. Вип. 93. С. 5–20.
3. Мальований М. І., Бечко П. К., Бондаренко Н. В., Власюк С. А., Кобилянський М. О. Регуляторні механізми державної фінансової підтримки впливу на фінансові результати діяльності сільськогосподарських підприємств. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2019. Вип. 95. С. 80–98.
4. Непочатенко О. О., Мальований М. І., Власюк С. А., Колотуха С. М., Бондаренко Н. В. Особливості фінансово-кредитного забезпечення товаровиробників аграрної сфери України. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2022. Вип. 100. С. 197–208.
5. Власюк С. А. Фінансово-кредитне забезпечення сільськогосподарських товаровиробників в умовах євроінтеграційних процесів. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2016. Вип. 89. Ч. 2. С. 183–191.
6. Колотуха С. М., Мельник К. М., Пономаренко О. В. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектору економіки. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2021. Вип. 98. С. 123–134.
7. Гузар Б. С., Прокопчук О. Т., Мельник К. М. Інноваційно-інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору національної економіки України. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2019. Вип. 94. С. 141–160.
8. Бечко П. К., Прокопчук О. Т. Оцінка сучасного стану фінансового забезпечення підприємств аграрної галузі. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2017. Вип. 90. С. 46–61.
9. Улянич Ю. В., Гвоздей Н. І. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2016. Вип. 88. С. 142–150.
10. Власюк С. А. Альтернативні форми фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2016. Вип. 88. С. 219–230.
11. Yaron J. What makes rural finance institutions successful? The World Bank Research Observer. 1994. 9(1) P. 49- 70. <https://doi.org/10.1093/wbro/9.1.49>.
12. Урба С.І., Червона О.Ю. Аналіз фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». Випуск 2 (51). 2019. С. 37-41.

References:

1. Nepochatenko, O. O., Bechko, P. K., Barabash, L. V. (2018). Directions of optimization of state support for agricultural producers. Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture, issue 92, pp. 18–32. [in Ukrainian].
2. Bechko, P. K., Barabash, L. V., Vlasjuk, S. A., Bondarenko, N. V. (2018). Directions of improvement of financial and credit support of farms. Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture, issue 93, pp. 5–20. [in Ukrainian].
3. Malovanyi, M. I., Bechko, P. K., Bondarenko, N. V., Vlasjuk, S. A., Kobylianskyi, M. O. (2019). Regulatory mechanisms of state financial support influence on financial results of agricultural enterprises. Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture, issue 95, pp. 80–98. [in Ukrainian].
4. Nepochatenko, O. O., Malovanyi, M. I., Vlasjuk, S. A., Kolotukha, S. M., Bondarenko, N. V. (2022). Features of financial and credit support of agricultural producers in Ukraine. Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture, issue 100, pp. 197–208. [in Ukrainian].
5. Vlasjuk, S. A. (2016). Financial and credit support of agricultural producers in the context of European integration processes. Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture, issue 89, pp. 183–191. [in Ukrainian].
6. Kolotukha, S. M., Melnyk, K. M., Ponomarenko, O. V. (2021). Problems of financial and credit support of the agrarian sector of the economy. Collection of scientific papers of Uman National University of Horticulture, issue 98, pp. 123–134. [in Ukrainian].
7. Huzar, B. S., Prokopchuk, O. T., Melnyk, K. M. (2019). Innovation and investment support for the development of the agricultural sector of the national economy of Ukraine. Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture, issue 94, pp. 141–160. [in Ukrainian].
8. Bechko, P. K., Prokopchuk, O. T. (2017). Assessment of the current state of financial support of agricultural enterprises. Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture, issue 90, pp. 46–61. [in Ukrainian].
9. Ulianych, Y. V., Hvozdey, N. I. (2016). Financial support of investment activity of agricultural enterprises. Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture, issue 88, pp. 142–150. [in Ukrainian].
10. Vlasjuk, S. A. (2016). Alternative forms of financial support of agricultural enterprises. Collection of scientific works of Uman National University of Horticulture, issue 88, pp. 219–230. [in Ukrainian].
11. Yaron, J. (1994) What makes rural finance institutions successful? The World Bank Research Observer, 9(1), pp. 49-70. <https://doi.org/10.1093/wbro/9.1.49>.
12. Urba, S.I., Chervona, O.Yu. (2019) Analiz finansovoho zabezpechennia rozvytku aharnoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Analysis of financial support for the development of the agricultural sector of the economy of Ukraine]. Scientific and industrial magazine "Business-navigator", Issue 2 (51). pp. 37-41 [in Ukrainian].

